

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים ש"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 101 שבט תשע"ה

העלון מוקדש לעילוי נשמת מיכאל בן יוכבד אביגיל חנוך ז"ל ע"י המשפ' הי"ו

פרשת יתרו

תעלומת המלך הערבי שלח את עבדו לצייר את משה רבינו

"ויאמר אל משה אני חותנך יתרו בא אליך" (יח, ו)

ציפורה שמשה אינו עומד בתנאי שהתנה עמו אביה לא רצתה להישאר עימו וחזרה אל מדין כדי שלא להמרות את פי אביה. ולכן לפי הדעה ש"שילוחיה" היינו שנתן לה גט, יתבאר שעשה כן מחמת שהקפיד על כך, שכן משנשאה משועבדת היא לבעלה ואין רשות אביה עליה והיה לה להישאר, ובפרט שהקב"ה התיר לו את הדבר ונראה לזה מדברי הכלי יקר "ראה יתרו שאחר שפטר משה בגט אי אפשר שיתחברו שוב יחד לדור באהבה וריעות כבראשונה. אך כששמע ענין קריעת ים סוף, שאחר פירודם שבו המים לאיתנם כאילו לא נפרדו מעולם, ראה שיש תקוה לזיווג השני' דהיינו המחזיר גרושתו שיעלה הזיווג יפה, על כן לקח את צפורה בתו ובא". ומוכח ששילוחיה היו מחמת איזו סיבה שגרמה לפירוד וריחוק ובג"ל].

ואמנם כשיתרו שמע את כל הניסים שנעשו לישראל, חזר בו והבין שמצרים היו ראויים לעונש, וביקש להתגייר. אלא שחשש שמשה לא יקבלו כי הקפיד על שרצה לעכב את מכות מצרים, ובפרט שגירש את אשתו מחמת כן. ולכן אמר לו שמכיון שאני חמיק צא וקבלני, ואם אני ראוי בגלל מה שביקשתי למנוע, צא עבור אשתך, ואם גם עליה תנוח הקפידא כי חזרה למדין, צא עבור בנך שלא חטאו בוה. וה' שידע שכוונת יתרו לשם שמים ציוה למשה שלא לרחקו אלא אדרבה לקרבו ולכבדו כראוי.

החתם סופר – סעודת יתרו היתה בעיצומו של

יום הכיפורים, וכל ישראל אכלו בה מלבד משה !

"ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה וגו', ויהי ממחרת וישב משה וגו'" (יח, יב-יג)

הנה לא ציין הכתוב שמשה אכל עימם, וכן כתב הגר"י אייבשיץ ב'תפארת יהונתן' שמשה לא אכל בסעודה זו. ונראה לבאר, שהנה פירש רש"י ש"יהי ממחרת" היינו למחרת יום הכפורים [שבו הוריד משה את הלוחות השניות]. ולפי זה סעודת יתרו שבה השתתפו אהרן וזקני ישראל היתה בעיצומו של יום כ'. והקשה הרמב"ם כיצד יתכן שאכלו ביה"כ. ותירץ הרא"ם, שכן מצינו בחנוכה המקדש בימי שלמה שאכלו ביה"כ, וקל וחומר שאכלו ביום שבו הוריד משה את התורה. אך הט"ז דחה, שבסמ' מועד קטן (ט, א) משמע ששלמה היה ראוי להיענש על כך. ועוד שצ"ל שלמה מלכתחילה לא קיבלו עליהם תענית בתחילת יום כ', אך כאן הרי בערב יום כ' לא ידעו שמשה ירד למחר וקיבלו עליהם צום, והי"אן אכלו. ולכן תירץ, שיתרו בא אל ישראל ביה"כ, ובאותו היום הוריד משה לחות שניות ולימך את ישראל עד מוצאי יום כ', ואז עשה יתרו את הסעודה, ולמחרת ישב משה לשפוט את ישראל.

ברם, החתם סופר פירש, שכיון שצוה יתרו שישב משה לשפוט את ישראל התענית מבעוד יום ולכן לא צמו ואכלו עם יתרו, אך משה לא אכל כי קיבל עליו תענית.

ישראל היו מבוימים דיני תורה ובאים לדין אל

משה...

"וכל העם ניצב עליך מן בוקר עד ערב" (יח, יד)

הגאון רבי יעקב מליסא [בעל 'נתיבות המשפט'] הקשה ב'נחלת יעקב', על מה ולמה היו כל כך הרבה דיני תורה במדבר עד שישב משה לשפוט מבוקר עד ערב, והרי רוב כלל הסיבות של הסכסוכים ודיני התורה לא היו שייכות בדור המדבר, שכן לא היו להם קרקעות, והיה להם מים ומוון בשפע, והיו עשירים גדולים [נמנה שנטלו במצרים ובבית הים], ולא היו עושים מלאכה כלל אלא לומדים תורה כל היום. וביאר, שהתשובה רמוזה במה שהשיב משה "כי יבוא אלי העם לדרוש אלהים", שבאמת לא היו להם סכסוכי ממון אלא היתה כוונתם "לדרוש אלהים" ובתרגומו "למיתב אולפן", כלומר להבין דיני התורה ולברר ההלכה, מה היה הדין אילו היה מתגלע סכסוך כזה וכו'. שכן עתידים היו להיכנס לארץ ישראל, ואז יפנה זה לשדורו וזה לכרמו, ומטעב הדברים עלולים להתעורר חיכוכים ומריבות ביניהם. וזהו שאמר "כי יהיה להם דבר", כלומר הואיל ועלול להיות להם ריב, באים הם כבר עתה ומבוימים דין תורה כדי לדעת ההלכה [וכ"כ הגר"ש נתנון ב'דברי שאול' (תנינא)].

רש"י פירש שיתרו ביקש ממשח שיצא לקראתו. ולכאורה מדוע המתין בחוץ ולא נכנס לתוך מחנה ישראל. וביארו במדרש אגדה, שגויים לא היו יכולים להיכנס מבעד לעננים שהיו סוככים על ישראל, ולכן לקח יתרו חץ וקשר איגרת בקצהו וכתב בה "אני חותנך יתרו בא אליך", והגיע החץ אל משה, וכשראה את האיגרת יצא מתוך הענן ובא אל חותנו וגיירו. ואמנם במדרש שם יש דעה שיתרו שלח למשה שליח [נשמא היה זה אחד מישראל שיצא באקראי מחוץ לעננים]. אך כתב המהר"ל דיסקין, שבפסוק משמע יותר ש"י חץ ואיגרת עשה כן וכתב בה "אני חותנך יתרו בא אליך", כי אם שלח שליח היה צריך לומר "חותנך יתרו בא אליך". נצ"ב שהרי ציפורה ובניה כבר נתגיירו ומדוע לא שלחם יתרו לקרא למשה? עיין מה שכתב בזה ב'פנים יפות'.

ב. והנה בתפארת ישראל (קידושין פ"ד אות ע"ו) כתב, שראה בספר אחד שהיה מלך ערבי שרצה להכיר את משה רבינו, ושלח צייר שייציר את פניו, וכשהתבונן בציור ראה שלפי תווי הפנים משה הוא בעל מידות פחותות. דבר זה היה לפלא בעיניו ולכן הלך עד למדבר ונכנס למחנה ישראל ונפגש עם משה נע"י"ש המשך המעשה]. ורבים ערערו על אמיתות הסיפור, שהרי כשנולד משה נתמלא הבית אורה, ואף נולד מהול להורות שהוא מושלם ובעל מידות תרומיות, וכיצד יתכן שהיה מטבעו בעל מידות פחותות. ובקונטרס 'קנאת האמת' למגיד מוילקומי (הר"ד במנח"א פ"ר יתרו) כתב בשם המהר"ל דיסקין כמה הוכחות לפרוך מעשה זה, ואחת מהם היא שגויים לא יכלו להיכנס מבעד לעננים וכיצד נכנסו לשם הצייר והמלך.

יתרו התיר למשה ללכת למצרים בתנאי שלא יביא עליהם מכות, ולכן חזרה ציפורה למדין !

"אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה" (שם)

רש"י פירש שיתרו אמר למשה "אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה". ומועדי תמיהתי מדוע סבר יתרו שמשה לא יצא לקראתו ותהפציר בו כל כך שיצא לקראתו או לפחות לקראת אשתו או בניו. ותמיהה זו ותחפצות ביתר שאת לאור דברי המכילתא "אמר לו אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך וכו'. אמר הקב"ה למשה, אני שקרבתי את יתרו ולא ריחקתי, אדם זה בא להתגייר ולהיכנס תחת כנפי השכינה, אף אתה קרבהו ואל תרחקו", ומשמע שמשה סבר להרחיק את יתרו עד שנצטווה לקרבו. וכנראה שיתרו ידע שמשה סבור כן ולכן הפציר בו שיצא לקראתו ויקבלם, ודבר זה אומר דרשני.

ב. ונראה בביתאור הענין, שהנה נאמר (פס' ב') "ויקח יתרו חותן משה את ציפורה אשת משה אחר שילוחיה", ופירש"י שמשה שילחה עם בניו למדין כדי שלא ישתעבדו במצרים. והקשו המפרשים, שמשה היה משבט לוי שלא עבדו בפרך ומדוע חשש שבניו ישתעבדו. ועוד יש להבין, לפי הדעה ש"שילוחיה" היינו שנתן לה גט וגירשה, מדוע עשה כן אם כל מה ששילחם היה כדי שלא ישתעבדו.

ומצאתי אור חדש ב'אמרי שפר' להגאון ר' שלמה קלוגר (כאן, ולעיל ד, ט). שהנה נאמר לעיל (פ"ד) "ויולך משה וישב אל יתרו חתנו, ויאמר לו, אלהה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים וגו'. ויאמר יתרו למשה לך לשלום", ופירש"י שכשנשא משה את ציפורה נשבע ליתרו שלא יזו ממדין כי אם ברשותו, ולכן כשרצה לשוב מצרימה בשליחות השי"ת ביקש מיתרו רשות. וביאר הגר"ש קלוגר, שיתרו הבין והרגיש שמטרת שליחותו של משה היא להכות ולליסר את מצרים ולגאול את ישראל, וכיון שהיה יתרו מקורב לעם המצרי ואוהבו, ובפרט לפרעה שהיה יתרו יועצו שנים רבות, ביקש למנוע זאת ולכן התנה עם משה "לך לשלום", כלומר שאני מתיר לך ללכת למצרים ולקחת עמך את בתי רק בתנאי שפניך לשלום ואינך הולך להרע למצרים ולהעניש אותם, אך אם תכלית הליכתך היא להכות את מצרים איני מתיר לך ללכת. ונמצא שיתרו רצה למנוע את המכות ממצרים, ודבר זה היה מעכב את גאולת ישראל. ואמנם למעשה משה לא היה מחוייב לעמוד בתנאי זה, כי הקב"ה התיר לו זאת [נע"י"ש שהרחיב בדבר], ולכן הביא מכות על מצרים בשליחות השי"ת. ומשראתה

אליהו בן רחל חלפון ז"ל
חממה בת אהרן שיערי ע"ה
חנן בן רחל קוש ז"ל

ששון בן עליזה ז"ל ע"י גב' בנימין
שמואל בן חנה ע"י גב' בנימין
רחל בת גיולי כמנונה חלפון ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאז"ח בת תאג"ח ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סלחה ע"ה
צביה בת סרח ע"ה

וככל זה ביאר ה'כתב סופר' (בהקדמה לגיטין), שישראל היו ממציאים כל מיני דיני תורה שעלולים לקרות, כדי לדעת מה יהיה הדין במצב כזה. ולא היו לומדים את הסוגיא בדרך לימוד בעלמא, אלא בכל מקום שלמדו היו ממציאים כל מיני היכי תימצא מה יהיה כשיודמן הדבר הלכה למעשה, ובאו לשאול את משה (נע"י"ש שתיירן עפ"י דקדוקים רבים בפרשה).

וכתב בשם אביו ה'חתם סופר', שכן הדרך הראויה ללימוד ההלכה, שלא ולמד בצורה שטחית אלא יתבונן ויחשב על פי היסודות שלמד בכל הלכה את כל המקרים והציוורים שיתכנו, וכיצד יהיה הדין בכל אחד מהם. וירוויח ע"י כן שבשיבוא הדבר למעשה ידע את ההלכה ותהא שנונה בפיו. [ומכאן נשכיל לדעת שגם לימוד 'סמיכה' לרבנות לא יהא בדרך של 'הסתפקות במועט' ושטחיות שכל תכליתה לעבור את 'אחוז החסימה' במבחן... ובמקובלנו מרביתנו שעל זה יאמר "ויבסוהו בבגדים ולא יחם לו"... אלא ילמד מלכתחילה בהבנה ועיון את יסודות ושרשי הסוגיות ותורת רבותינו הראשונים והאחרונים עד להלכה למעשה, למען יעמדו ימים רבים ויזכה להבין שמועה ולהורות דעה].

התורה חששה שהכהן הגדול יתן עיניו באשה וימית את בעלה ביום כיפור בקודש הקדשים !

"ויאמר חותן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עושה" (יח, יז)

ביאור נפלא כתב הגר"י אייבשיץ ב'תפארת יהונתן', שהנה דתן ואבירם אמרו למשה "מי שמך לאיש שר ושופט עלינו, הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי", ופירשיו ש'הלהרגני אתה אומר' היינו שמשה הרג את המצרי בשם המפורש. וכבר כתב בספר חסידים, שמי שהורגל להשתמש בשמות הקדושים אינו רשאי להיות דיין, שמא יהרג ע"י שם את אחד מבעלי הדין שיתחצץ כנגדו. וזו היתה טענת "מי שמך לאיש שר ושופט עלינו", כלומר שאין אתה רשאי להיות שופט ודיין, כי כמו שהרגת את המצרי בשם המפורש כן תהרג אותנו. וזו היתה טענת יתרו "לא טוב הדבר אשר אתה עושה", שאינך ראוי להיות שר ושופט לבדך ללא דיינים אחרים, הואיל ואתה משתמש בשמות הקדושים, ויש חשש שתהרגם ע"י כן. ב. ויש לציין בענין זה של הריגה ע"י השם המפורש את דברי רבינו חיים פלטיאל (ויקרא כא, יג), שהטעם שאסרה התורה לכהן הגדול לשאת אלמנה הוא מחשש שיתן עיניו באשה נאה, וכשיכנס ביום הכפורים לפני ולפנים ויזכיר שם המפורש יתכוין להרוג את בעלה ע"י השם כדי שישאנה.

וצריך לי עיון בדבריו, שכן הדבר ברור שאם היה הכהן הגדול עושה כך לא היה יוצא בשלום מקודש הקדשים, ולא היה עולה בידו לישא את אותה אשה, וממילא לא שייך כלל חשש כזה. ואלמלא דבריו היה אפשר לומר, שהחשש הוא שיהרגו בשם המפורש שמזכיר ביה"כ מחוץ לקדש קדשים, כשסומך ידו על הפר או השעיר. ומסתבר שהיה ממתין לאחר שיצא מן הקודש כשסומך ידו על השעיר המשתלח ויזכיר את השם, כדי שבהיותו בקודש יהיה בלי עבירה. ובס"ד מצאתי ראייה נהדרת ב'נימוקי החובש' לרבינו ישעיה מטיראני [בן דורו של הרמב"ם], שהיה ראש חכמי איטליה באותה תקופה, שאף הוא פירש כרבינו חיים פלטיאל, אך לא כתב שהחשש הוא שמא יעשה כן בקודש הקדשים, אלא בסתמא כשמזכיר השם ביה"כ, וצ"ח לגמ' ביומא ברך סו' (עמ' א'), והמעין שם יראה שהגמ' עוסקת בהזכרת השם בשעת הסמיכה על השעיר המשתלח, וזהו ממש כהשערותנו לעיל, שדוקא אז קיים החשש שיהרג את בעלה, ודו"ק.

מרן הגרע"י – מדוע אכל ר' דוד מנובהרדוק את העמילן ? ומדוע לא הזמין אחשוורוש תזמורת חסידית לסעודתו ?

"הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם וגו'" (יט, ט)

גאון עוזנו מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א העיר, מה הקשר בין "בעב הענן" ליבעבור ישמע העם, וכי הענן יגרום לכך שישמעו ויאמינו. וביאר, שהנה ידוע שיש לאדם כמה חושים, ואם משתמש שימוש יתר בחוש אחד או באבר אחד כל שאר החושים

או האברים נחלשים. וכמעשה שהיה ברבי זלמן אחיו של ר' חיים מוואלווין שהחמין לסעודת שבע ברכות, והקדים לבוא, וכדי שלא לבטל מזמנו היקר שקע בלימודו. וכשהגיע זמן הסעודה החלו המנגנים לשיר ולומר במשך כמה שעות עד שסיימו, ורק אז התעורר ר' זלמן והפסיק מלימודו ושאל מדוע המנגנים עדיין לא באו, כי מתוך שקיעתו בלימוד לא שמעו אזינו את רעש הניגון והשירה.

וכן מעשה בר' דוד מנובהרדוק מח"ס 'גילוי מסכת' שהג להגיע מאוחר לביתו לאחר לימודו, ואשתו היתה ממתנה לו ומחממת את מאכלו ומוחת לו. פעם אמר לה מדוע את ממתנה זמן רב, לכי לישון, ואני אחמם לעצמי את התבשיל. אשתו הסכימה והכינה לו את כלי הסעודה, ואת סיר המאכל השאירה על הכירה, ומלבד זאת הכינה עמילן באיזה סיר לצורך הכיבוס שלמחרת, והלכה לישון. כשקמה בבוקר ראתה שסיר העמילן נעלם ואילו סיר המאכל עומד על מקומו, מיד באה אל בעלה ושאלתו, האם אכלת אמש? השיב לה, בודאי, לפתתי את הפת ואכלתי מהתבשיל שהיה בסיר. וכך התברר שהרב אכל את העמילן ולא את האוכל, זאת משום שאימץ את מוחו בסוגיא ובאותו זמן לא הפעיל את חוש הטעם. [נראויים הדברים למי שאמרם, ביועדנו את גודל ועוצם שקיעתו של רבינו הגדול זיע"א בתורה הקד'].

ולפי זה ביאר מרן, שכאשר עמדו עם ישראל וחזו במראות אלקים, הביטו והתבוננו בזה היטב בכל חושיהם ורעיוניהם, כי ידעו שלא יראו שוב מראות כאלה, ובאותו זמן אבדו ובטלו מהם שאר ההרגשות והחושים. ולכן אמר הקב"ה "הנה אנכי בא אליך בעב הענן", כלומר שתחילה יש להסיר על המראות הללו ולהסתירם כדי שיחזרו ישראל לחושיהם הרגילים ויוכלו לשמוע דבר ה', ואז "וגם כך יאמינו לעולם".

ב. וראוי לציין את דברי ר' שלמה אלקבץ ב'מנחת הלוי', שהדבר היחיד מכל תענוגי העולם שלא היה בסעודת אחשוורוש הוא תזמורת וכלי נגינה [שכן לא הוזכר דבר זה במגילה]. וביאר, שהמאזין למחזיקה ולשירה כל חושיו מתבטלים והוא מרותק כולו למה שאזינו שומעות, ולכן חשש אחשוורוש שישראל ישמעו את הנגינה ולא יאכלו מסעודתו, ומשכך נמנע מלהביא תזמורת לסעודתו.

רבינו ניסים – כל בעלי החיים שבעולם נתקבצו ובאו להר סיני מלבד ...

"ויתיצבו בתחתית ההר" (שמות יט, יז)

דבר פלא מצאנו בחידושים המיוחסים לר"ן (שבת קח, א). שהנה דרשו (שם קמו, א) "בשעה שבא נחש על חזה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתם, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתם". וכתב הר"ן, שזוהמא זו התפשטה בכל בעלי החיים, ולכן סיר המעמד הר סיני נתקבצו ובאו לשם כל בעלי החיים שבעולם כדי שיטהרו מזוהמת הנחש כישראל, מלבד הדגים שלא נכחו שם היות ואין במדבר ימים ונהרות, ולכן נותרה בהם זוהמת הנחש [ונכתב השפת אמת (שבת, שם) שבדואי קיבל כן הר"ן מרבותיו].

ולפי זה ביאר ה'כלי חמדה' (כאן אות ו') את שיטת הרמב"ם שבדגים ובשאר מינים שבים אין איסור שבינת בהמתו ומחמך בשרת, כי יסוד איסורים אלו הוא מחמת שבבעלי חיים של ישראל יש קדושה, ולכן יש להם שייכות לאיסורי התורה ולמצוות [וכמו שמצינו דעה בירושלמי (ע"ז פ"א ה"ו) שאסור למכור בהמה לגוי משום שמפקיע אותה מהמצוות], וכיון שהדגים לא היו בקבלת התורה, אין להן שייכות כלל בציוויי התורה ובקדושת השבת, ולכן לא הוזהרו ישראל על שבינת הדגים שלהם או על איסור מחמך בדגים. [גאולס ראוי לציין שלדעת התוס' (ב"ק נה, א) יש איסור שבינת בהמתו ומחמך אף בדגים, וכ"פ הביאור הלכה (סי' רמ"ז סע' ג') והכה"ח (שם ס"ק ל"ז)].

ברם, רוב הראשונים פירשו את הסוגיא של זוהמת הדגים באופן שונה מזה. ומכל מקום נראה שאף הם מודים שהדגים לא היו בקבלת התורה, אלא שזה נבע מחמת מעלת הדגים ולא משום חסרונם. כי הנה דרשו (ב"ר יט, ה) שחזה האכילה מעץ הדעת לבהמות לחיות ולעופות, ומשמע שהדגים לא אכלו מעץ הדעת כי היו מכוסים בים. וכ"כ ר' צדוק הכהן (פרי"צ ויקהל אות ג'), והוסף, שמשום כך לא מתו הדגים במבול (כמבואר בסנהדרין קח, א), כיון שלא היתה בהן זוהמא ולא נטמאו בטומאת דור המבול. ולכן אין בהם איסור חלב ודם וטריפה, ואינם צריכים שחיטה, כי הם מתוקנים ואין בהם זוהמא ורוחנית כלל. ולפי זה נמצא שזו גם הסיבה שהדגים לא נכחו בקבלת התורה, כי לא נזקקו להיטטר מהזוהמא כשאר בעלי החיים.

מערת מגוון אפשרויות להאזנה לאוצרות 'בארה של תורה', שיחות ושיעורי תרב ראובן גולן על פרשת השבוע ושלל נושאים בהשקפה ומוסר ועניני השעה. בעמדות 'קול הלשון' בכל הארץ, באתר 'קול הלשון', או בטל' 03-6171001 (הקט 1-1-2-48-1-1-1). לתגובות הארות והערות על הנכתב בעלון, או הצטרפות לרשימת התפוצה שלחו הודעה ל- rg5740@gmail.com

ב"ה עומד לצאת לאור ספר 'רביד הזהב' מאת הרב ראובן גולן שליט"א ראש כולל 'שערים המצויינים' רחובות.

בספר מאות עמודים ובהם ביאור וסיכום הלכות ומלאכות שבת, מסוגיות הגמ', טור ב"י שו"ע ומשנ"ב, ועד לאחרוני זמננו ספרדים ואשכנזים. יש בו תועלת רבה לחפשי ללמוד הלכות שבת בהבנה מפורשת הסוגיות, ובפרט למגזרי שיעורים ולנכבדים במבחי ההסמכה לרבנות האשית.

אברכים רבים ברחבי הארץ נעזרו בקונטרסים שיצאו עד עתה, וקיבלו בהירות הבנה ובקיאיות בהלכות סוכות אלו.

מתוך הסכמת הגאון רבי דוד יצחק שפירא שליט"א ראש ישיבת 'באר יעקב': "הפליא לעשות בסדר נפלא דבר דבור על אופניו ויסודותיו וביאוריו בשפה ברורה ובעניימה. והדרך סלולה כשלחן ערוך ומוכן לפני הלומדים. ומנחיל הררי הלכות שבת באהבה וברצון לכל יושבי אהלים. והמה בנועם מהמקורות הצמודים של רבותינו הראשונים והאחרונים. אשר גם יד המחבר בפירושו וביאורם ודקדוקם הם מלאכת מחשבת שיש בה חכמה רבה".

המעוניינים להקדיש ולהנציח את הספר או חלקים ממנו לעילוי נשמת יקיריהם, או לרפואה והצלחה יפנו למחבר בטל' 050-4122172

לעילוי נשמת שמעון בן דוד פיקל ז"ל ♦ זכריה בן משה וחנה כהן ז"ל ♦ אדל בת רחל חמאי ע"ה ♦ שמעון בן מוסא כורש ז"ל

רפואה שלימה
למרים בת סימי תחי'

אודל בת אברהם ארלן ע"ה
אברהם בן בן-ציון ארלן ז"ל
בן-ציון בן משה ארלן ז"ל

אליהו בן זוהרה חטול ז"ל
מאיר בן גיורג'ה יצחק ז"ל
מיסה בת סטורי אסתר דבש ע"ה